

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Petrus rem ablatam consumit primo tempore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

quo *n. sequenti*, vel probabiliter ex eo, quod ementes
de dicto interesse à mercatoribus non sunt admoniti,
de quo *n. 10.* dicam.

9. Tertiò Terminus in ejusmodi contractibus præfixus non debet sumi metaphysicè, sed more communi humano & moraliter. Hinc plerumque calculatur debitor, ex de Lugot. 2. de *Just. t. 18. sect. 2. num. 38.* a restituendo interesse creditori, non solum quia dilatio solutionis non fuit peccatum mortale contra Justitiam, five ob impotentiam solvendi, five ob inadvertentiam, vel oblivionem: sed etiam quia debitor, ob ipsam fidem putavit non esse creditorem, graviter invitum pro modica illa, & morali dilatione, cum in praxi non solent urgeri ita debitores, ut ipso præfixo die solvant, sed cum aliqua benignitate: credere item plerumque poterunt debitores, dum creditores scientes, & potentes exigere, tamen non exigunt, non esse graviter invitos ad præditam dilationem. Nota illud (potentes) & vid *infra, trait. 4. c. 1. §. 6.*

10. Quod: supponamus esse invitos creditores ad dandam dilationem solutionis, dubitari solet de damno extraordinario, hoc est, de cessatione lucri, & de damno emergente: An scilicet debitores ex contractu obligentur in conscientia ad solvendum creditoribus hoc interesse, ex mora culpabili, debeant fuisse prius admoniti à creditoribus dicentibus, verbi gratia, solve mihi centum aureos debitos nunc ex censu, secus meas negotiationes exercere non potero, quantum lucrum tu debbis.

Respondeo, negant aliqui ejusmodi monitionem de-
bere præcedere ad hoc, ut obligetur debitor ad prædi-
ctum extraordinarium interesse: sic Pet. Navarr. *lib.*
13. de rest. cap. 2. num. 181. Dian. *p. 1. tr. de contrab.*
resol. 47. Alii affirmant præcedere omnino debere. Sic
Azor. *3. l. 5. cap. 4. q. 3. de Lugo l. 1. de Inst. d. 18. sect. 2.*
num. 32. Vt utrumque probabile propter easdem rationes
quæ in fortiori casu, qui supponit injunctam acceptionem,
dictæ sunt (*sup. n. 3.* sed superaddatur hic etiam id, quod
ibidem adverti *num. 4.* et nos quidem affirmantem sen-
tentiam amplexabimur *infra in cap. 8. §. 3. n. 9.* excepta
consuetudine mercatorum, &c.

Restitutio ex re accepta, qua ratione obliget statim?

12. Id etiam, ut tota hæc materia de nigra solvendi
absolvatur, hîc erit decernendum.

Regula universalis ex Doctoribus, *suprà in toto hoc §.* citatis: Si quis rem bona fide acceptam advertit esse alienam, statim atque advertit, debet domino sine mora tradere, vel rem, si extet, vel si consumpta est, illud in quo is, qui accepit, factus est ditor, ni tradat, erit in mora, & obligabitur ad restitutionem, etiam secuti interesse ordinarij, & extraordinarij. Hæc regula constat ex dictis his prudenter applicandis. Quare idendum, utrum mora sit culpabilis, an inculpabilis: utrum creditor possit censeri rationabiliter invitus, an conscientis: utrum dilatio sit modica, an magna; & his perpen-sis, decernenda erit obligatio restituendi, sive quod extat, sive illius interesse juxta modum dicta.

12. Solum perditigent adverte, moram non esse hic mensurandam à tempore, quo accepta res est; illa enim acceptio, ut hic supponitur, non fuit peccaminosa; sed à tempore, quo incipit advertere non esse suam, vel quo incipit rationabiliter dubitare: nec adhibet diligentiam inquiring veritatem, ut diximus l. i. in *dec. cap. 3. §. 7. v. Restitutio*. Præterea non esse considerandum interesse, quod fortè provenit creditori ex re accepta absolute, sed ex re accepta, quæ quando advertitur esse aliena, extet, vel extet aliquid, in quo debitor factus sit ditor. Nam si nec res extet, nec aliquid, in quo is factus sit locupletior, nihil debebit, ut mox cap. 3. explicabitur.

13. Si eveniret casus, quo dominus sciret rem suam, vel id, in quo ex re sua factus es ditior, apud te esse, &

posset te de interesse, quod patitur admonere, et
monere curaret, An obligaberis ad dictum inter-
idem die, quod docitibus n. 3. de iniusta accep-
iniustaque retentione, quia jam in casu, de quo lo-
mur, incipis esse iniustus detentor.

14. Pari modo, si debitor fuisset prius in nulla causa restituendi, postea vero in culpa, recurreret ad hoc, quod data 25. quâ nimirum esset obligatus ad restitutionem interesse respondens tempore, in quo fuit in culpa. Verò respondens tempore inculpatum.

§. VII. Totam rem, seu ejus valorem.

2. **S**i quis quid injustè accipiat (idem dic, si ini-
damnum inferat) debet sine controversia
reddere, hoc est, non solum rem ablatam, verum et
totum interesse modo dicto in §. *præ.* & modo de
explicando. Ratio est, quia secus, non inducitur
æqualitas, &c.

2. Petes : Ultra restitutionem rei, debere petere aliquid pro injuria, quam quis facit furando : Respondeo : deo; præcédendo à contumelia, vel alio capite, cum ex ipsa injuria exhibita in usurpatione rei alteri nihil debet, solum ex usu, recte notat Dicitell. l. 2. *in jussu*. ff. 2. d. 2. d. 6. n. 122. vide etiam ad. 114. §. 1. qui debetur, esset petitio veniæ, quæ certe, vel non solet exigi à Domino, vel si illi remittitur, modum suam ipse recuperet.

3. Et quia in si res ablata exter, vel impermissa, non facile dici potest quæat, non est dubium, ceterum de iustitia, etiam si ejus pretium quomodoque crearetur. Ratio est, quia quando res crevit, domino crevit etiam enim fur non fit dominus rei ablatæ, nec potest ejus augmenti: seu ejus valoris. At si res non extet, scilicet debet fur reddere ejus valorem. Sed ecce difficultas. Quia enim ratione is erit expendendus? Per molestationem est, et molestius reddiderit, magisque implicatio in res distinctiones atque subdistinctiones Theologorum. Lege Mol. l. 3. d. 725. Less. l. 2. cap. 12. an. 16. ibi d. i. de res. q. 3. p. 11. de Lugo l. 1. de juli. d. 18. filii. Decialli. lib. 2. d. 2. d. 3. Castro Pal. disp. an. iust. in genere. p. 24. §. 9. alioquin ab ipso citatus.

4. Ego, ut distincte procedam, pramitto, remanere, ac decretere posse, vel intrinsecè, hoc est in seipso, pullus equinus adoleſcat, & deinde fenefcat. Vel intrinsecè, ut si triticum nunc valeat singulis mensibus tres aureos, deinde ob multitudinem emporum, pretioſius centis. Hoc posito, figura hunc casum: Petrus futurum Antonio mensuram tritici mense Augusti, cujus legatione valor erat trum aegreorum, vetum, paulò post epistolae tritici valere, i hyemis primium tempore, crescit ad tres aureos, mense denique sequenti Junij pretium decrevit reddituque ad aureos tres, imò ad minus. Idem potest dicere de pullo equi, qui primo tempore valebat per decem aureis, secundo intrinsecè creſcens, quia fenefcit equus, valuit viginti, triginta, &c. Denique quia iterum rediit ad decem, imò ad octo, ad quinque, &c.

5. Ut ergo decernamus, quantum debeat Petrus ab Antonio, quando ablatum triticum, vel equum consumpsit, vel vendidit, diligentissime considerandum est, quoniam tempore consumpsit, primòne, secundo, et tertio ex dictis: Ni sic distinguamus, confusa nimis erit, & intricata tractatio.

Petrus rem ablatam consumit primo tempore.

6. Petrus triticum prædictum consumpsit, vel re-
didit, vel alienavit, primo illo tempore (nempe ante
Augusti, quando valabat tribus aureis, est dissin-
gendum, & videndum, An Antonius esset venditurus, vel
consumpturus primo eodem tempore, an secundo, an
tertio. Si primo non est difficultas, nam clare Petrus
non damnavit Antonium, nisi in illo valore
currenti, id est, in tribus aureis, tres igitur aureos debet

At si Antonius triticum illud erat venditurus tempore secundo, hoc est, hyeme; quando pluris valebat, quod tritico per hyemem cadit, illud emit majore pretio, v.g. sex aureis, totum hunc valorem, hoc est, sex aureos debet Petrus fur (deductis expensis) reddere. Ratio clara est, quia in toto hoc majore pretio Antonius recipit causam furis, Antonius.

Quid si esset dubium, si venditurus tunc esset? Respondo pro ratione dubij (id quod, omnibus circumstantiis à prudenti expensis, erit decernendum) patet respondere.

Quod si non erat venditurus, nec loco illius aliud tempus, sed erat ipsemet Antonius consumpturus, vel etiam amicis in liberale munus donaturus, quod illo tempore, nec consumpsit, nec amicis donavit: puro adhuc Antonius debet reddere pretium illud maius, quod scilicet erat hyemis tempore, quo Antonius consumpturus, vel donaturus erat. Ratio est, quia Petrus injusta causa fuit, ne Antonius re sua sive pro se sive pro amicis crederetur: ergo debet reddere, quanti valebat tritico illius, valebat autem plaris, id est, sex aureis, ut supponimus. Quod dictum est de tritico, dic de pullo equino; si illum vendidit fur primo tempore, sed domini tempore erat vel venditurus, vel donaturus amico, tempore secundo, quo equus adolevit: par enim est ratio ac de tritico, & de ceteris.

Solum adverte expensas necessarias, quia in alendo, equo vel etiam in servando tritico, verè fecisset Antonius, posse à Petro, qui eas fecit subdaci restitutione, quia scitis, quandoquidem has Antonius non fecit, ut supponimus, plus haberet, quam quod exigit damnum, nisi illatum excipere, nisi sint compensandæ cum usu, quem ex equo, verbi gratia, fur accepit, ut ex se patet.

Denique: Si Antonius erat venditurus, consumpturus, donaturus, &c. illud triticum, vel equum tertio tempore: nempe, quando minus res sua erat valitura Petrus, qui rem consumpsit primo illo tempore minoris pretij, nihil aliud debet, nisi pretium illius primi temporis, atque adeo tres aureos. Ratio est, quia, ex una parte dominus non est passus interesse ullum; nam servaturus erat rem, usque ad illud tempus minoris pretij, & ex alia parte, cum fur obligetur reddere rem; vel rei pretium, quantum est eo tempore, quo ipse consumpsit (tunc enim fur propter injustam consumptionem subiens onus restituendi rei valorem) obligabitur ad pretium illud primi temporis, quando injustè consumpsit. Quod verò intercurrentis illud maius pretium medij, seu secundi temporis nihil urgeat, contra furem in favorem Antonij, dicitur mox in simili n. 19. & 20.

Quoniam verò cum hic, tunc deinceps dicemus (sibi dominus esset servaturus, &c.) Inquirimus, An excedere debeam domino dicenti, se fore servaturum? Respondeo, in rigore re non obligari, quia præsumere potes dolum. Erunt igitur considerandæ conjecturæ, quibus talem veritatem expiscari certò possis. Quod si certò non possis, sed adhuc vigeat dubitatio, restitendum ad proportionem inventæ, vel non inventæ veritatis, seu ad ratam dubij, ut modò dixi n. 8.

Petrus rem ablata consumpsit secundo tempore.

Quando Petrus fur consumpsit, vel alienavit rem secundo illo tempore, quo res creverat in pretio, verbi gratia, tritici mensura valebat sex aureis, equus viginti; sunt rursus distinguenda tria illa tempora, quibus Antonius rem suam vendidisset, vel consumpsisset, vel donasset, uno verbo, de re sua disposuisset.

Si ergo disposuisset primo illo tempore minoris pretij, dico probabilissimum, imò certum mihi videri, deberi à Petro totum valorem secundi temporis, atque adeo sex aureos pro mensura tritici, viginti pro illo equo, restituere. Ratio mihi manifesta est, quia illa res dum existit impermissa in medio illo tempore, donata est, non furis: ergo si fur tunc consumpsit, vel

Part. I.

vendidit, rem alterius consumpsit, vel vendidit, certè per injuriam factam domino: ergo, utpote pretium alienæ mercis, sibi retinere licitè non potest, sed omnino restituere debet. Et sicuti, si eo tempore majoris pretij Petrus velleret à peccato furti se liberare, & adhuc res aliena apud se exaret, domino reddere deberet totam tandem rem; quomodoque, sive intrinsecè, sive extrinsecè auctam, quia res crevit pro domino, non pro Petro: ita posito, quod eodem tempore iniquè consumit, vel distrahit, alterum tantum in æquivalenti opus restituere.

Quod si disposuisset Antonius de re sua secundo eodem tempore majoris pretij, pari, imò potiori jure Petrus debet valorem hunc majorem reddere. Ratio est clara, quia, dum ipse tunc consumpsit, damnum hujus valoris Antonio intulit.

Denique si Antonius disposuisset de sua prædicta re in tempore minoris pretij: adhuc maius ipsum pretium dictum n. 13. debet Petrus. Ratio est, quia, dum fur injustè destruxit rem tempore, quo valuit majori pretio, contraxit ex debito obligationem reddendi illam, quantum tunc valebat, tota enim, ejusque totus valor erat domini, & ex alia parte rem fore à domino conservandam pro tempore consequenti, quando decrevit pretium, non tollit à fure eam obligationem, quam ex delicto contraxit. Adde nimis esse contra rectam rationem, quod fur reportet lucrum, & distulcat ex duplici suo delicto; nempe ex furto, & ex injusta reconsumptione: sic autem esset, si ipse posset sibi retinere excessum illum pretij.

De expensis factis à fure in alendo, v.g. equo, nisi compensentur cum usu, quem ex equo fur habuit, idem dic, quod modò n. 9. sine dictum est.

Petrus rem ablata consumit tertio tempore.

Quando Petrus consumit rem tempore illo tertio, quo rei pretium decrevit, sive rediens ad primum, sive etiam ad minus, ut si mensura dicti tritici descenderet ad pretium trium, vel duorum aureorum, & equus jam senex ad octo, vel quinque: pari modo videndum est, quandònam ex illis tribus temporibus Antonius rei dominus fuisset rem suam illam consumpturus, vel servaturus, &c.

Si ergo Antonius de re sua disposuisset primo tempore, debet Petrus reddere quanti tunc valebat, atque adeo in exemplis positis tres aureos pro mensura tritici decem pro equo. Ratio est, quia ex una parte Petrus rem consumendo illo primo tempore, obligationem contraxit restituendo valorem illius temporis, quo consumpsit, ut in simili dictum est modò: & ex alia parte, pro tanto pretio damnum intulit Petrus Antonio, non verò pro majore; jam enim, ut supponimus, Antonius rem non erat ad meliora tempora servaturus. Dices: At si medio tempore crevit valor rei, pro domino crevit. Respondeo, ut iam tertio tempore decrevit, ergo pro Domino decrevit: solum igitur Petrus debet pro damno allato, quod solum fuit caruisse Antonium pretio primi illius temporis.

Si verò Antonius de re sua secundo tempore, qui plus res valebat, disposuisset, totum hunc valorem, atque adeo pro mensura dicti tritici sex aureos, pro equo viginti, vel triginta debet Petrus restituere: quia ut sup. in simili n. 7. & 9. dictum est, dum Petrus rem alienam sibi in eo medio tempore retinuit, unde factum est, ut dominus de re sua disponere eo tempore non potuerit, in toto illo valore damnum intulit: ergo totum est refarciendum, exceptis expensis fortè factis, & non compensatis, iuxta dicta eodem n. 9. sine.

Denique: Si Antonius de re sua disposuisset in tertio illo tempore minoris valoris, hunc solum minorem valorem debet reddere Petrus, atque adeo in exemplis positis tres, vel duos aureos pro tritico, decem, vel octo pro equo, quantum scilicet mensura tritici,

E c 2